

Lehdistönvapauden jäljillä

Unescon lehdistönvapauden päivää vietettiin toukokuun 3. päivänä, ja siihen liittyvä kansainvälinen konferenssi liitännäistapahtumineen järjestettiin tänä vuonna Helsingissä. Tämänkin tapahtuman yhteydessä käsiteltyjen ajankohtaisten teemojen joukosta löytyy muun muassa toimittajien työolojen turvaaminen erilaisissa yhteiskunnallisissa tilanteissa, sananvapaus ja -vastuu vihapuheen yhteydessä, disinformaatio sekä tietoverkkojen valvonta ja internetin sensuuri. Eri kysymykset ovat pinnalla eri maissa eri tavalla, ja monet niistä ajankohtaisia myös itäisessä Euroopassa.

Lehdistönvapautta voi tarkastella esimerkiksi erilaisten listausten avulla. Toimittajat ilman rajoja -järjestön sananvapausindeksissä Venäjän sijoitus oli tänä vuonna 148. Tarkasteltavia maita oli 180, ja Suomi oli listauksessa kärkisijalla. Entisen Neuvostoliiton alueen maista korkeimmalle sijoittui Viro, sijalle 14.

Venäjällä keskustelua lehdistön liikkuvapauden kapenemisesta entisestäänkin on herättänyt tänä keväänä muun muassa RBK-media-yhtiön tilanne. Miljardööri Mihail Prohorovin omistaman RBK:n internetsivusto on Medialogija-yhtiön mukaan tällä hetkellä Venäjän siteeratuin uutissivusto. RBK:ta on pidetty myös yhtenä luotettavimmista uutislähteistä, ja yhtiön tekemä tutkiva journalismi on kerännyt huomiota. RBK:n toimittajat ovat raportoineet muun muassa korruptiosta ja selvittäneet presidentti Vladimir Putinin tytärten henkilöllisyyttä. Nyt yhtiön toimituksellisen linjan jatko on kuitenkin kysymysmerkki: RBK:n yhteistoi-

mituksen päätoimittaja Elizaveta Osetinskaja, RBK-internetsivuston päätoimittaja Roman Badanin ja sanomalehti RBK:n päätoimittaja Maksim Soljuk jättivät yhtiön 13. toukokuuta. Syyksi on julkisuudessa esitetty virkamiesten painostus. Päätoimittajien perässä toimituksesta lähti joukko muitakin toimittajia, joten on mielenkiintoista nähdä miten mediayhtiön toimitukselliselle linjalle käy ja mihin yhtiöstä lähteneet journalistit päätyvät.

Toinen tunnettu uutissivusto, Lenta.ru, keräsi maineensa laadukkaalla journalismilla entisen päätoimittajan Galina Timtšenkon aikaan. Timtšenko erotettiin vuonna 2014, kun hänen linjansa ei ollut Kremlille myötämielinen. Sivuston tunnettuus näyttää pysyneen päätoimittajavaihdonkin jälkeen, sillä Lenta.ru oli Medialogijan mukaan toiseksi siteeratuin uutissivusto tämän vuoden huhtikuussa. Mielenkiintoista on, että Timtšenkon sittemmin perustama uusi uutispalvelu *Meduza* on Medialogijan listalla yhdestoista. *Meduza* toimii Latviasta käsin, mutta on suunnattu etenkin venäläiselle yleisölle. Haastatteluissa Timtšenko on todennut, että toimiminen Venäjän rajojen ulkopuolella mahdollistaa objektiivisemmän raportoinnin kuin Venäjällä. Unescon lehdistönvapauden päivän Venäjän mediaa käsittelevässä sivutapahtumassa 2. toukokuuta heitettiinkin ilmaan kysymys, onko *Meduzan* malli yksi mahdollisista ratkaisuista venäläisen riippumattoman journalismin tulevaisuudelle. Latvia muuten on Toimittajat ilman rajoja -järjestön sananvapausindeksissä sijalla 24.

Tämä *Idäntutkimuksen* numero puolestaan tarkastelee henkisyteen liittyviä ilmiöitä eri näkökulmista keskittyen etenkin Neuvostoliiton hajoamisen jälkeiseen aikaan. Tarkastelupisteitä löytyy muun muassa kirjallisuudesta. Marja Sorvari pohtii, miten Ljudmila Ulitskajan romaanissaan *Daniel Stein* käsittelemät uskonnon ja henkisyuden teemat liittyvät Venäjällä Neuvostoliiton romahtamisen jälkeen tapahtuneeseen uskonnollisuuden nousuun. Maria Engström käsittelee sitä, miten perinteiseen instituutioon kuulumatonta uskoa toteuttavan teologisen käänteiden muoto esiintyy postmodernissa kirjallisuudessa ja taiteessa.

Artikkelit vievät myös tutustumaan uuspakanauteen ja siihen, minkälaiset asiat rakentavat heidän yhteisöllisyyttään. Jenni Rinne analysoi luonnon pyhiä paikkoja virolaisessa uuspakanaliikkeessä, Roman Šiženski taas on kartoittanut nykyajan venäläisten pakanoiden sosiaalista muotokuvaa sekä heidän näkemyksiään kansallisista johtajista.

Teemanumerosta voi lukea myös henkisyuden ilmaisusta näyttelijäntyössä sekä siitä, miten musliminaisille suunnattu aikakauslehti yrittää määrittää nykyaikaista venäläistä musliminaista.

Hyviä lukuhetkiä!

Helsingissä 30.5.2016

Katja Lehtisaari